

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ І ІНФОРМАЦІЙНІ ПИТАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ У ПОДОЛАННІ ДИСГАРМОНІЧНИХ ВІДНОСИН “ЛЮДИНА-ПРИРОДА”

А. К. Мідляр, В. Б. Бітюков
Національний аграрний університет

У статті актуалізується питання взаємовідносин людини і природи, пошуку новітніх шляхів розвитку цивілізації та умови здійснення оптимальної державної інформаційної політики, спрямованої на аксіологію життя у злагоді з природою.

Ключові слова: *інформаційне суспільство, інформаційні системи, масова інформація.*

І. ВСТУП

Збереження ресурсів, що надає нам *Природа*, є особливо актуальним у аграрній галузі і саме *Людина* відповідає за її стан. Земля – це одна з найважливіших природних цінностей, тому нашим завдання є збереження її потенціалу та бережливе ставлення до її ресурсних глибин.

Людина, як і все живе на землі невіддільна від біо-, психо- та соціосфер, які є необхідними природними чинниками її існування. Проблеми філософських аспектів взаємовідносин *Людина-Природа-Цивілізація* є надзвичайно обширними і багатоплановими. Метою даного дослідження стало розкриття основних проблем, що характеризують ситуацію, в якій опинилось людство внаслідок загального розбалансування відносин у системі *Людина-Природа*, висвітлення сучасних методологічних, соціо-культурних позицій, етико-правових норм для виходу з кризи та дослідження ролі інформаційних технологій у цих проблемах.

Етико-філософські принципи технократичної цивілізації, націлені на подальше збільшення “влади” *Людини* над *Природою* виявилися ілюзорними. Жодні безвідходні технології та інші природоохоронні заходи неспроможні вирішити сучасну проблему взаємовідносин *Людини* і *Природи*. Необхідна передусім перебудова людської свідомості, розробка принципово нових засад взаємодії *Людини* і *Природи*, пошук принципово інших шляхів розвитку цивілізації.

Безмежність ресурсів, наданих *Природою*, – це утопія, яка, наразі, перевірена і доведена часом. “Незалежність” *Людини* від *Природи* виявилась ілюзорною. Відмінністю сучасного періоду історії людства стало входження його в нову фазу розвитку, так зване “інформаційне суспільство”. У такому суспільстві об’єктами та результатами праці більшості зайнятого населення є інформація та знання, небувалий розвиток інформаційних технологій, інформаційної техніки, інтегрованих систем зв’язку, інформаційних мереж з надзвичайно складними функціями й виключно багатоманітним сервісом.

Використання передових інформаційних технологій та інформаційної техніки призводить до радикальних змін не тільки в соціально-економічних аспектах життя суспільства, але і в системі взаємодії *Людина-Природа-Цивілізація*.

II. ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

То яка ж роль інформаційних технологій? Це провідник до екологічної катастрофи, чи її запобіжник? Ці питання є актуальними на часі і усвідомлення важливості цього має бути невід’ємною частиною свідомості *Людини*.

Використовуючи інформаційні технології, виникають умови для активізації та ефективного використання інформаційних ресурсів як важливого стратегічного чинника розвитку. Їх використання дозволяє суттєво економити такі види ресурсів як: сировина, енергія, матеріали, устаткування, людські ресурси, соціальний час тощо. Інформаційні технології сьогодні відіграють вирішальну роль в забезпеченні інформаційної взаємодії між людьми, в підготовці й розповсюдженні масової інформації, в процесі інтелектуалізації суспільства, в розвитку параметрів його утворення й культури у глобальному масштабі. При цьому необхідно зазначити, що екологічні проблеми впродовж існування людства набули глобального характеру. Наростання екологічної небезпеки, поставивши під питання саме існування земної цивілізації, вивело людство на парадокс: залежність *Людини* від *Природи* в процесі еволюції не слабшає, а навпаки, зростає [4].

III. РЕЗУЛЬТАТИ

Поставлені в сучасний період перед українським суспільством проблеми ствердження пріоритету людини в економічній, політичній і духовній сферах усе більш і більш наштовхуються на особливо актуальне питання нормальної циркуляції інформації й оптимізації соціального управління. Здійснення подібних заходів не є самоціллю, а виступає лише засобом для досягнення головної мети – створення

сприятливих умов для розвитку особистості і суспільства в цілому. Економічна, політична і судово-правова реформи повинні відбуватися заради ефективного взаємовигідного соціального управління і повноцінного обміну інформацією, що забезпечить у кінцевому рахунку свободу і гідну життєдіяльність людині.

Оптимістична позиція, яка сформувався під впливом досягнень НТР, що у майбутньому, за допомогою науки і техніки, досконалої інформаційної політики тощо, можливо повністю вирішити екологічні проблеми не бере до уваги того, що будь-яке досягнення науки і техніки нарівні з корисним дає і побічний ефект [1]. Таким чином, важливо не “затаїтися” в очікуванні “милостей” від природи, відмовившись від досягнень НТР, інформаційних технологій; не “повернутись до природи” в примітивному значенні цього заклику, а піднятися до якісно нового рівня взаємовідносин *Людини і Природи*, забезпечити стабільність та їх урівноважений взаєморозвиток, зокрема, за рахунок здійснення ефективної державної інформаційної політики.

Зрозуміло, що споживацькі цінності життя, які вимагають все більшої кількості ресурсів планети – безперспективні, руйнування середовища веде до деградації людини (як фізичної, так і духовної) викликає безповоротні зміни. При цьому показовим є те, що сучасна екологічна ситуація складалася в ході діяльності, направленої на задоволення всезростаючих матеріальних потреб людей, які керувались переважно споживацькими цінностями. Вичерпання можливостей саморегуляції природи в умовах зростання антропогенної активності свідчить про те, що ілюзія “остаточної” перемоги над *Природою* можлива тільки при нехтуванні тим фактом, що сама *Людина* є частиною природи і поступове знищення природи веде до духовного, а потім і до фізичного її небуття. На наш погляд, подальше існування людства може бути гарантоване при умові здійснення оптимальної державної інформаційної політики, зростання ролі інформації в житті суспільства та зміни “споживацьких цінностей” на цінності життя в злагоді з *Природою*. В теперішніх умовах найвищого рівня цивілізованості, культури, екологічно-виважених відносин в системі *Людина-Цивілізація-Природа* досягає та держава, яка буде мати у своєму розпорядженні найбільш якісну інформацію, освоювати її швидше та ефективніше використовувати для досягнення загальнолюдських цілей і цінностей. У принципі, і ринок, і демократія, і правова держава виступають такими економічними і політико-

правовими формами, що створюють оптимальні умови для функціонування суспільства, прискореного розвитку його інформаційного змісту. У такому суспільстві інформація є головним соціальним капіталом, виступає сполучною основою для подальшого функціонування економіки, політики, права тощо, і є запорукою його (суспільства) гармонійного розвитку. При тому, значимість інформації, як показує практика, буде тільки зростати.

З того часу як людина “порушила” закон природної еволюції і знайшла шляхи розвитку, відмінні від шляху розвитку інших живих організмів, почалася соціоприроднича історія, яку дослідники поділяють на “Доісторичний” або доцивілізаційний, коли має місце неусвідомлена співпраця, а протистояння *Людини і Природи* носять неапогоністичний характер. “Історичний” або цивілізаційний, для якого характерне наростання конфронтаційних, антагоністичних відносин, а виробнича діяльність людини веде до загибелі природного середовища, катастрофічної заміни природного ландшафту антропогенними чинниками і таке інше. “Постіндустріальний” (інформаційний), який передбачає усвідомлення і реалізацію ідеї зміни “споживацьких цінностей” на цінності життя у злагоді з природою, перебудову філософських, соціокультурних, інформаційних та етико-правових засад у взаємовідносинах людини і природи.

В Окінавській Хартії глобального інформаційного суспільства зазначено, що сучасні інформаційні технології: дозволяють більш ефективно вирішувати різноманітні економічні, політичні і соціальні проблеми; реалізовувати власний потенціал; прагнення щодо формування та розвитку глобального інформаційного суспільства; створюють умови для ліквідації міжнародного розриву, передусім у сфері інформації і знань, реалізації нових підходів щодо взаємодії з просуванням соціально-економічного розвитку у світі.

Сьогодні потребує розглядати людину як невід’ємну частину природи, а не як позаприродний об’єкт, який може змінювати природне середовище як йому заманеться. Люди можуть і повинні змінювати природу у відповідності до коеволюційних законів, пам’ятаючи про те, що технократична цивілізація, “звільняючи” людину від влади природи, водночас “пов’язує” їх, бо сучасна техніка та інформаційні технології створюють нові потреби, а саме – метапотреби, тобто потреби в певному технічно та інформаційно-опосередкованому способі їх задоволення.

Прогнози про день наступний стають основою для пошуку нових шляхів розвитку взаємовідносин *Людина-Природа-Цивілізація*, заснованих на принципово інших етико-філософських принципах, цінностях, інформаційних потоках, на ідеях рівноправного співіснування всіх сфер нашого світу.

Розуміння неминучості протиріч між *Розумом* і *Природою*, між людиною та навколишнім середовищем, розуміння відповідальності *Розуму* за відшукання шляхів їх вирішення веде до ідеї вдосконалення етичного начала як необхідної умови подальшого розвитку *Природи*, *Цивілізації* та усього людського роду. “Влада над природою” не тотожна гаслу підкорення природи (Ф. Бекон), це по суті є коеволюція природи і людини, для забезпечення якої потрібні нові знання, об’єктивна інформація, нова моральність і нові цінності, такі як: *Людина* – основна частина *Природи*; *Людину* і *Природу* потрібно розглядати в єдності та не протиставляти одне одному; *Людина* і все, що її оточує є частиною Єдиного цілого. Внаслідок усвідомлення глобального характеру впливу людської діяльності на природне середовище виникла ідея автоеволюції *Людини* та свідомого управління еволюцією біосфери в зв’язку з тим, що вплив неконтрольованих антропогенних чинників на природу досяг порогу її самозахисту.

На сьогодні існує безліч думок стосовно взаємовідносин *Людини* і *Природи*: від апологетики вседозволеності до рецептів тотального винищення людства з метою збереження *Природи*. Однак це крайні точки зору, і пошук відповідей на поставлені питання, очевидно, лежать десь посередині, зокрема, в якомога більш широкій екологізації суспільної свідомості, виваженій державній інформаційній політиці, внесення екологічного аспекту в такі форми суспільної свідомості як – політика, право, мораль, мистецтво, філософія тощо, та її рівні, включаючи теоретичний, повсякденний, масовий, інформаційний, а також ідеологію і суспільну психологію.

Метою виховання і освіти *Людини*, має стати цілеспрямоване формування глибоких і міцних екологічних знань, цілісних уявлень про *Людину* і *Природу*, розуміння органічного взаємозв’язку і єдності людства і навколишнього середовища, пріоритетної ролі природи в житті людини, необхідності і значущості охорони природи, раціонального використання ресурсів, формування особистої відповідальності за стан довкілля. Подібна освіта повинна також сприяти усвідомленню економічної, політичної, екологічної та, в кінцевому рахунку, духовної взаємозалежності сучасного світу.

Збереження *Природи* (її земельних ресурсів) є актуальним на часі, особливо у аграрній галузі, яка є безпосереднім “споживачем” цих ресурсів. Визначаючи подальшу стратегію розвитку взаємовідносин у системі *Людина-Природа-Цивілізація*, нові етико-філософські пріоритети та цінності важливим є те, що *Природа* існувала до появи *Людини* і може існувати без неї. Але *Людина* без *Природи*, і це аксіома – існувати не може.

IV. ВИСНОВКИ

Дисгармонія сучасних відносин між *Людиною* і *Природою* викликана, на наш погляд, зокрема, звичкою споживати все більше і більше природних ресурсів, не піклуючись про їх відновлення, а також культивацією в суспільстві споживацьких цінностей.

Руйнація *Природи* несе в собі моральну деградацію *Людини*, а зміщення етико-філософських акцентів в системі *Людина-Природа* веде до спотворювання природи, навколишнього середовища, – в результаті чого, *Людина* спотворює і свою власну людську природу (свідомства тому, наприклад, зростання числа душевних захворювань, самогубств тощо, пов’язаних з насильством над навколишнім середовищем).

Отже, серед пошуку шляхів виходу з екологічної, політичної, економічної та духовної кризи, вирішення проблеми рятівного взаємовідношення *Людини* і *Природи* не останнє місце займає змінення “споживацьких цінностей” на цінності життя у злагоді з *Природою*.

Пріоритетним для людства має бути інтеграція інформацій набутоків і раціональне використання *Природи*, яка являється квінтесенцією буття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беляков К. І. Державна інформаційна політика: теорія і практика // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. праць. – 2004. – Вип. 26. – С. 279-286.

2. Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности: Пер. с англ. и фр. – М., 1991. – С. 27-45.

3. Зелінський М. Ю. Людина майбутнього: прогнози і пророцтва. – К., 1990. – С. 3-52.

4. Кузьменко В. Л., Романчук О. К. На порозі надцивілізації (роздуми про майбутнє). – Л., 1991. – С. 124-187.

Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. – К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1986. – 798 с.